

Nr 410

Av herr **Magnusson** i Borås **m. fl.**, om *ändrade grunder för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.*

(Lika lydande med motion nr 326 i Första kammaren)

Stockholm den 25 januari 1957

Tage Magnusson

Lennart Stiernstedt

T. G. v. Seth

Bengt Bengtsson

Nr 411

Av herr **Arvidsson**, *angående skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar.*

Ett utmärkande drag i våra dagars samhälle är statsmakternas strävan att skapa social trygghet för medborgarna. Enligt den gammalliberala uppfattningen hade var och en att sköta sina egna ekonomiska angelägenheter utan inblandning av och utan förpliktelser mot andra. Samhället hade endast skyldighet att ingripa i katastroffall. Så småningom växte fram en skyddslagstiftning eller sociallagstiftning, innebärande vissa ingrepp i avtalsfriheten till förmån för den ekonomiskt svagare parten. Denna socialpolitik, som ytterst byggde på de gamla tankegångarna, börjar numera ersättas med den modernare uppfattningen att medborgaren har en rätt till skydd mot de rubbningar, som kan inträffa i hans ekonomiska existens av olika anledningar såsom sjukdom, olycksfall i arbete, ålderdom etc. Men man har inte kunnat stanna härvid. Medborgarna har ej endast rätt till säkerhet för liv och lem. De har också rätt till skydd för sitt arbete och sitt hem. Vid senaste höstriksdagen har skydd skapats för den stora kategori av medborgare, som är hänvisade till att erhålla bostad genom förhyrning hos privat fastighetsägare. En särskild lag om besittningsskydd för hyresgäst har antagits, innebärande rätt i vissa fall för hyresgäst till förlängt hyresavtal. Närmast i tur står frågan om förbättrat skydd för ålderdomen.

I detta konglomerat av rättigheter ingår även krav på en rätt till anställningstrygghet, med ett modernt uttryck kallat rätten till arbetsplatsen. I det allmänna rättsmedvetandet »har den uppfattningen vunnit indesteg och utbredning att en arbetare eller tjänsteman, som sköter sitt arbete, bör äga ett särskilt skydd mot oberättigade och förhastade uppsägningar från arbetsgivarens sida» (proposition till 1952 års sjömanslag). Denna uppfattning vilar emellertid i stor utsträckning endast på moralisk grund, då gällande rätt anses innebära att en arbetsgivare har rätt att utan angivande av skäl säga upp en anställd (arbetsdomstolens dom 1932 nr 100). Denna rättsregel är visserligen ej oinskränkt. I vissa speciallagar har arbetsgivarens rättighet att fritt säga upp begränsats, och vidare anses en uppsägning icke kunna ske, om syftet strider mot lag eller goda seder. Vidare har begränsningar av uppsägningsrätten intagits i kollektivavtal utanför Svenska arbetsgivareföreningens område. Som bekant motsätter sig Svenska arbetsgivareföreningen av principiella skäl direkta regler, som begränsar den fria uppsägningsrätten (§ 23»). En viss modifikation har dock skett genom de regler, som intagits i huvudavtalet mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen. De innefattar så till vida en begränsning i den allmänna rättsregeln om den fria uppsägningsrätten, att arbetsgivaren är skyldig att uppgiva ett skäl för uppsägningen. Vidare kan ett utlåtande om skälets berättigande erhållas från arbetsmarknadsnämnden, men detta utlåtande är ej juridiskt bindande för arbetsgivaren. Inom det område, som täckes av nämnda huvudavtal, finnes emellertid endast ca hälften av LO:s medlemmar.

På tjänstemannaområdet gäller över huvud taget ej några inskränkningar i den fria uppsägningsrätten.

Visserligen kan sägas att förhållandena i stort ej ger anledning till direkta klagomål i den meningen att arbetsgivarna mera allmänt skulle missbruka den fria uppsägningsrätten. Från de fackliga organisationernas sida har emellertid tidigare påtalats och påtalas alltjämt tillräckligt många fall av missbruk för att enbart detta skulle motivera ett förstärkt skydd. Därtill kommer emellertid en mera allmän synpunkt. Även i företag, där arbetsgivaren för dagen med måttfullhet använder den fria uppsägningsrätten, finner man ofta hos de anställda en känsla av osäkerhet, som skapar otrygghet och otrivsel. Denna vantrivsel bottnar säkert till en del i den oro inför framtiden, som följer av otrygga anställningsförhållanden.

Att det nuvarande rättstillståndet är otillfredsställande framgår även av den livliga diskussion, som på senare tid kommit till stånd i denna fråga. Särskilt synes man vara missnöjd med de nuvarande förhållandena i tjänstemannakretsar, där det, som tidigare nämnts, saknas kollektivavtalsregler, som begränsar arbetsgivarnas fria uppsägningsrätt. Ett uttryck härför finner man i en nyligen av TCO utgiven broschyr betitlad Rätten till arbetsplatsen, där talrika exempel på missbruk av arbetsgivarens uppsägningsrätt ges.

Det allmänna medborgerliga kravet på en rätt till arbetsplatsen är ej någon speciell företeelse för vårt land. I flera av våra närmaste grannländer har statsmakterna genom lagstiftning tillförsäkrat arbetstagarna en rätt till arbetsplatsen. Så har t. ex. skett i Norge så sent som i november 1956, i Tyskland 1951 och i Österrike 1947. Här om kan närmare hänvisas till den förutnämnda TCO-broschyren.

Enligt rådande uppfattning på arbetsmarknaden bör arbetsmarknadens organisationer söka avtalsvägen lösa uppkomna frågor. Så har också i viss utsträckning skett, t. ex. genom huvudavtalet. I den mån detta icke lyckas på ett sätt som för berörda grupper synes acceptabelt bör supplementära lagregler träda till. Man bör alltså undersöka i vilken utsträckning man kan i lag stadga ett uppsägningsskydd som motsvarar allmänna rättsmedvetandets krav men göra denna dispositiv i den mening att den kan sättas ur kraft genom reglering i kollektivavtalets form, därest arbetsmarknadsparterna så finner önskligt.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära att frågan om arbetstagares skydd mot obefogade uppsäkringar måtte bli föremål för utredning samt förslag till lämpliga åtgärder framläggas.

Stockholm den 25 januari 1957

Stellan Arvidsson

Nr 412

Av herr **Wahrendorff**, om rätt för kommun att erhålla ersättning för kostnader vid släckning av brand på statlig egendom.

(Lika lydande med motion nr 336 i Första kammaren)

Stockholm den 26 januari 1957

Harry Wahrendorff